

Journal Arménien
MANZOUË-L'EFKIAN

Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՅՈՒՆԻՍ ԵՐԿՈՒՇԱՔԻ
ՅՈՒՆԻՍ ԵՐԿՈՒՇԱՔԻ
ՈՐԹՈԴՈՒՅԱՆ ԱՄԵՆ ՅԵՄԱՆ ԳՐԱԳՐԱՐԱՆ

ԻՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱՐԱՆ
38, ԳՈՒԼՈՍ ԴՊԱՐՏԱՆԻ, 38

Ինքնուրույն և անկախ
հրատարակչություն

Մանգրամի Երբեք

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՌՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳԱՂԱԲԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱՆԱԳՐԱՐԱՆ "ՄԱՆԳՐԱՄԻ", ԿԵ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՄԵՆ ՈՐ ԱՐԵՎԱՏՈՒՄ

منظومه افكار

ارمنيه ي وى وسياى فرهنگدر

عالمى افكارى : ارمنى

اداره ناسى : باب مالى جدمستند لومبر 38

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՌՈՏԵԱՆ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Գոյաց ճամբար	80 ԺԷ	50 ԺԷ
Գոյաց ճամբար	108 ԺԷ	60 ԺԷ
Արտագնա ճամբար	25 ԺԷ	13 ԺԷ

ՅԱՍՏԱՆԱԳՐԱՐԱՆ ՊԱՏՄԱՆԱԳՐԱՐԱՆ
Մէկ անգամ ճամբար, ապա 5 քառակուսի
Մէկ անգամ ճամբար, ապա 5 քառակուսի
Մէկ անգամ ճամբար, ապա 5 քառակուսի

10 ՓԱՐԱ

10 ՓԱՐԱ

ԻՆՉՈՒՆ ԿԵ ՄԵՆԱՆՉԵՆ

Նախագայարուէ մարդկան չեն
քի մը քայքայուած պիտի տեսնե՞ք
երբ քի մը վեր առնե՞ք մեր ընտա-
կան կենսից ծածկող վերնամաշկը։
Հոն պիտի հանդիպե՞ք աղտոտ վերքե-
րու, բարոյական անառակութիւննե-
րու, որոնք իրենց բոցով իրականութեան
մէջ պիտի հրկիզեն այն մարդու
խելալը, աւանդական դարձած բարո-
յալէն այն ծաղկաւառները, ուր թառե-
ցելի կուտայինք մեր ընտանեկան կեն-
ցաղը և մեր կիներուն մաքրակոշտ-
ութիւնը։

Գաղափարներու անաղիմութեան
մէջ ըմբռնումները ընկալելու է որ
կը հակադրուին, բարոյական գաղա-
փարը կ'աղաղակուի և կենսից կ'ըն-
դարձակուի։ Այս ջրվիժումին դէմ չէ՞
որ կարելի պիտի ըլլայ կուտակ տալ
որ ալ Պատուելիքի մը ջանակին շար-
ժումներովը՝ միջնադարեան բանա-
դարձներ և դատաւարութիւններ ծառել։

Իրականութիւնը իր գոյութենէն
ստոր մը անգամ չ'ընկալեցէն ատով և
մեղադրուի, անհասարակութեան
կենսից իր խարխուղ չ'ընկալեցէն որ
Պոյոյ Հայ ընտանիքներուն մէջէն,
նոյնքան ալ գաղափարներուն մէջ, համեմ-
ատական չ'աղաղակուի մը, որովհետեւ այդ
ամէնէն մեծ խորքին մէջ անգամ այս-
տոր շնորհիւներուն մէջէ՝ աւելի բաւ-
արանքներ իրենց գոշաւազող կեր-
պարը կը հիւսեն։

Աւագանի մը աղափարներուն մեծ-
րի փորձելէ աւելի՝ հետեւեալը է, այն
խորհրդակցին, որիկէ կ'անցնէ ջուրը, և հա-
նելու համար ունի, թո՛ւն իսկ ծնունդ
պատճառին։

Հիմա ալ խառնադր աւաղանին
առջեւ է որ կը գտնուինք, մեր ըն-
տանեկան կենսից մէջ շնորհիւներու
և անհասարակութիւններու լճացումին
առջեւ, զոր կարելի պիտի ըլլայ տես-
նել խորհրդակցութեան օրինակով, կամ
միջամտելու ներքինապաշտպանութեան
նով մը։

Հակադրութիւնը ոչ ոք կրնայ փաստա-
բանել, ոչ մէկը կրնայ պարծիլ այսօր
թէ զոն կը մնայ աւանդական այն հա-
մեատութիւնը որուն լուսապատկով կը
չրնակուի։ Եւ Հայ ընտանեկանութիւն-
նը։ Այդ տեսակ բացատրութիւն մը
արդիւնք պիտի ըլլար երեւութական
պարտաւոր մը և բարոյական կարճա-
տեսութեան։

Երեւակաւորութիւնները անգուժի են,
և եթէ այդ միջոցին դիմուելը այսօր
մեր մէջ, դասակարգի և միջավայրի
համեմատութեամբ ամուսնացած և
մեղանդող կիներու թիւը բաւական
ստուար պիտի ըլլար։

Ասիկա քայքայումի մայր մը պիտի
ըլլայ ընկերային կենսից, քանի որ

քայքայումը ընտանիքներն են որ պիտի
հիւսեն լաւ ընկերութեան մը յատակա-
ծեւերը։

Ընտանեկան այդ հայժ կազմակեր-
պութեան առջեւ ամուրիութիւնը կը
վարանի կոխելու անոր սեմին ներս, և
հետեւաբար կ'ըլլայ ամենէն մեծ թըն-
նամի՜ երգիքին բարոյականին և կի-
նեւու խտակեցութեան դէմ դառող։

Այս դիմադրութիւնը զլիսաւոր
պատճառը մեր կիներուն և այրերուն
անդիտանային է այն բարոյական և ի-
մացական նշանակութիւնը, որով ա-
մուսնութիւնը կը գոտիպատուի, իբր
ընկերային կապ, իբր մասնաւորական աղ-
բակ և իբր իրարու օգնութեան սկզբ-
բունք։

Տեսակ մը դանդաղութիւն, անհո-
գութիւն, վարմունքի մէջ անփութե-
լիւն, էրկիւր իբր միջոց և գործիքը-
կանեւու տկարութիւն, փոքր խղիւ-
ղոտներու առջեւ անհամարող ընկացք,
իր ըմբռնողներուն մէջ յամուսնու-
թիւն, նկարագրիչներ, որոնցով աւելի-
քի կը պարծիլ սա սանձարձակ եւրո-
պոյէին քան համեմատաբար մեր Հա-
յութիւն։

Այս ճշմարտութիւնը ապացուցանե-
լու հարկ կ'աւ, պարզ կենսային մը մեր
մէջ կեցող կամ ընտանիքին վրայ և ա-
նոց մէկ կեցող կամ ընտանիքին վրայ, կը
բաւէ։

Դատարարականութիւնը և կեցողական
հրապոյրներու գիտակցութիւնը է որ
զանցեց բարձրացուցած է այն վիճակէն
և քարոզանալիս ուր է, անոց այնքան
ազատ, ինքնագործ կենցաղավարու-
թեան մէջ։ Եւրոպոյէին համեմատաբար
հոգալով մեղանդող են, քան մեր կի-
նեւը իրենց սեզը, ներսափութի կենս-
քի մէջ, միջոցներ երեւութիւնները բոլոր
ընկալելու հակառակ կարծելու կուտան։

Սակայն ցեղային այս ընդհանուր
ակարկութիւնը նկատողութիւնէ դուրս
ձգելով քննելու ձեռնարկները այն միւս
ձառնները, որիկէ կը հոսին մեղան-
չութիւն աշխարհները։

Կարօտութիւնը, բնազդական մար-
մար, համայնութեան և դարձա-
մարման տկարութիւնները, անփութ
ծնողներու աշուտութիւնները, էրկի-
կներու ազատութեան շահաւորութիւնը, և
նեղքի կենսից բարոյական և փիլի-
քական տարբերութիւնները, ամենք են
պատճառներ, որոնցով մեր կիները
կը մեղանչեն, մեր աղիւթները անկուժի
կը դիմեն։

Կարօտութեան պատճառով անկուժ-
ները, դարձանմուծի դուրսը միջոց
չունեն, իրա՛ւ է թէ այսօր, կենսից
մէջ կը տեսնենք դեռատի կիներ և նո-
րանա աղիւթներ, որոնք իրենց քրտին-
քին բոլոր դիմումը, պատուաւորու-
թեան թո՛ւր դուրսարթիւններովը
իրենց անպարտաւոր զաւկներուն և ծե-
րունի ծնողքին հաց կը հոգան, սա-

կայն, ծառայեցողներու շրջանակին
մէջ մարդ հոսանք ա՛յնքան ուժգին է
և անդիմադրելի որ, ընտանիքի խնդ-
մայրը ինքզինք միշտ կ'զգայ, զետիւր
մէջ ինկած փայտի կտորի մը պէս, կը
զոռի, կը փորձէ ցամաք ելլել, բայց
դարձեալ կը նետուի հոն՝ անտեսալու-
թեան ուրականէն հայտնաւ, և ի
վերջոյ, յուսաբեկ, այդքան յամալ-
ուած գաղափարներուն շփուժին վար-
ժուած, և համակերպի, գլուխ կը ծռէ։

Հետեւաբար, կարօտութեան գոր-
ուած մեղանչումներուն առաջը կա-
րելի չէ առնել, ցորայի չկան իրենց
քրտինքով ապրուող կիները անխառ-
բէն աշխատեցնելով լեցուն վարձատրու-
թեան մեծ միջոցներ։

Երկրորդը բնազդական անգուժա-
վարութիւն և կիրքն է, որ կը լեցնէ նե-
թակային ամբողջ էութիւնը և իր ա-
ռատ գրգռականութեան մէջ յորդեղով
զայն կը նետէ հոն, ուրից չկրնար ա-
զատիլ ետքը, երբ ալ իր զգացումները
խաղաղած, փոթորիկը անցած է։

Բուռն մարմնային քիւն մը թէթեւ-
համայնութիւնները միացած պերճանքի,
լիւնքի ծայրայեղ ցանկութեան մը,
դարձեալ կիւն կը մղեն շահելու և իր
քանակութիւնները լրացնելու դիմումը մի-
ջոցի, մասնաւոր երբ էրկիւր իր կեց-
կանագիտ. արտապահ է։

Գեղեցկութիւնը որքան վաղանգ մըն
է պատուականը կընդ համար, նոյնքան
հարստութեան աղբիւր մըն է ցանկա-
ւորին և պերճանքին համար։ Մէկը ա-
կամայ և հոսանքէն մտածած կը զոր-
ծած է, միւրը իր կամքով կը շահ-
գործէ։

Մեր ընտանեկան կենսից մէջ այս
համայնագիտ. մեղանչումներուն թու-
կանքին չ'աշխարհաց դուրսը է եթէ ոչ
անկարելի։

Փայտի մարմունքի միւս պատճառ-
ներուն, զորս վեր թուեցինք, անոց
կարգաւորութեան և անշտան անշտան մէկ ցու-
ցուցարարութիւնը պիտի պարզիւր երան-
գապակը այն շարաւառ գործերուն և
աշուտ նկարագրիչներուն, որոնցով
ամուրիութիւնը յաղթական կը մնայ
ամուսնութեան վրայ և ընտանեկան
երգիքը կը վերածուի քայքայուն, ան-
հրապոյր և աղտոտ յարկի մը։

Հաւագոյն ամուսնութեաններն են որ
պիտի անանն անշտան մեղանչող ար-
շաւը և գիտակցի ամուսնութեան են որ
իրենց միացումին մէջ, պիտի կրնան
գտնել այն հեռաւորակները որոնցով
չարիւրութեան էր իրենց միացը։

Բայց ամէն մէկէն ո՞վ նկատի կ'առ-
նէ այս ամէն ներքինութիւնները որոնք
կրնան ետքը աշխարհի ըլլալ։

Ամուսնութիւնը արեւտու մըն է
քառիւն է՝ ճիշդ և լայն առումով,
միւր մեր մէջ ամուսնութիւնը պարզ
պատուար մըն է կամ փոխանակ-
ութիւն մը, որուն մէջ, եթէ ծնողները

իրենց տղաութեանն անհոգ են, են-
թակաները, հարսն ու ինսան ալ ի-
րենց կարգին անխորհրդ, անմտած կը
մնան, իրարու հանգչալ ու է աշխար-
մարութեան վրայ յարգելով, 60 տա-
րու անկարող մը կը միանայ 18 տարու
աղիւթան մը՝ առանց մտածելու թէ ան
իրմով չի կրնար ըլլալ ինչպէս ինքզինք,
հեշտապէս աղիւթ մը կը հաւանի աղա-
ղուն աղու մը, առանց գիտնալու թէ
իր գոգուանքներով է որ պիտի բանա-
անոր դերեղմանը։

Այս տեսակ շատ էր ներքինութեան-
րու, ներքին կենսից վիճակներու վե-
րառումը, կառկաւոր կերպով ցու-
ցարկուն անշտան իր օգուտները պիտի
ունենայ ո՞րքան ամուսնացողներուն,
նոյնքան ալ ամուսնացողներուն հա-
մար։

Հարեանքի և անհայելի միացումնե-
րու դուրսուրդին մէջ մեղանչումները
անխառնափոխ են և դժգոհութիւններն
ու անկուսնեւոր պայծառ և հետեւաբար,
առանց դէմ արդեւք մը կանգնելու,
մեղքի հոգին տուններէ ներս չ'արդե-
ցնելու համար, տեղի չտալով պիտի
ըլլար միջոցը, պատճառները ուսումնա-
սիրելու։

ԱՆՈՒՆՔ ՈՒ ՆՍ

Մասիս աւ չարթու ձանձրութիւն
էր ըրեր քանի մը տող զանելու իրեն
սուղ օրինակներէ, հալի մարքերու
անխառնափոխ շարաւառ մեղանչումով
փոթով մը իրեն սիրելի աշխատակից
եղանչեանքի, ու քիչիկ մըն ալ Հ.
Մէնչիկիւնքին։ Ատիկա մարդներու իր
բարի ուղիորդութիւնն է, որով ոչ աշ-
խատակից մը կամ որ նոյնն է, դադար
աշխատակից մը «համարելի» ըլլալէ կը
դադրի ու ոտքի տակ կ'երթայ միշտ։

Ինչպէս դիմել թերթին ընթերցող-
ները, քանի մը շարքի տակ Հ. Փա-
րէիկի գրանցարը հրատարակել էր՝ ուր
Սեղեմեանի խօսքը մը պարճած էր, ա-
ստոր վրայ դիրքի կը փոխանակուի
երկու երթակներու միջեւ, ու, իբր
ուղի հաշտութեան, կը յանձնարարուի
որ իմ զրոյցներս բնաւ նկատողութեան
չառնուին։ Գործը անուշ տեղը կա-
պել, նման պարտաւորութեան համար ժո-
ղովորդին գործածած գլուխեղ ուն
կը ներէ՞ որ իրենց հաշտույն փոխ
առնեն հոս։

Բայց ամէն բանէ առաջ, մենք
հետաքրքիր էինք՝ բութեղէն միջոց-
վերակէտ կարգաւոր այն նամակը,
որ «Պարտեւ Պարտեւ»-ին թերթե-
նիւն է ուղղուել, Հ. Մէնչիկիւնքին
կողմէ՝ կ'երեւայ թէ քանի հրատարա-
կութեան տպու գեղեցիկ յանգչու-
թիւնը ցամաքի է երեքին ալ սրտէն։

Մէկ քանի անգամ տեսակցած եմ հեռը
և անցնումներէն ուրիշ բան չեմ գտ-
նուած, ա՛յս բնացիւր վարքեւորներէն
վանալու է։ Անքն բան կը հնարեն,
բայց ելու տեսն ու շատ անգամ ալ ը-
սանքին չիտակ կ'ըլլայ, առոր ինչ
պիտի ըսեն, մեղքը վիճարկեն, ուրիշ
բան չեմ կրնար ըսել։

Աս էր Կայանկաններու բարձա-
սանքին եղանակը զոր ամենայն խղճ-
մտութեամբ կը յեղիցէին ամէն կողմ,
և սակայն Պարգեւանի խօսքը այն
ստիպան նուիրական էր որ Հրաչեայի
վարկ բայցողներէն է ո՛չ մէկը կատար-
մը կ'ունենար գրանցելու կորուսած
ըլլալուն մասին։ Կայանկաններու այս
զրպարտութիւնները սակայն այն ա-
տիկան լայն անցան որ մինչեւ Պար-
գեւեանի անկախը հասան և Հրաչեայի
որ մը իր անհեղաւոր հարկերով Պարտեւ
Կայանկանը, մտերմաբար հարցուց թէ՛
նախագիտ կը ճանչնար Հրաչեայն և թէ՛
նորիկ իմացը իր անոր անպարտա-
ւանալու կողմուտի հայրը որ բնաւ
չէր սպասել այնպիսի անցնումներէն՝ բո-
ւոյ՞ր մը ուրացաւ, ու խղճաւոր չըն-
տով մը։

Եւ բնաւ ծանօթութիւն չունելով
աղ երկրասարկին անցնելուն ըսաւ,
միշտ թէ ինչ որ ուրիշներէն լսած եմ
ա՛ն կ'ըսեն։

Ուրեմն եւ ճշմարտութիւնը ըսեմ

կենցաղագիտութիւնը, որմէ ապահո-
վաբար մեծաքանակ կը գտնուի Գեղ-
վիհեանականի ըմբ, — սուս տուած ըլ-
լաւու է անոր որ առ համակը լեցունէ
մեր ցնաղկոյններէն զլիսաւոր հակո-
նեայ տղերով, կ'ենթադրեմ այս պար-
բերութիւնը ու վարքագիտին կը
զառնամ, Գրաբարի խօսք ի՞նչ էր որ
բացաւ, ի՞նչ էր որ վերջապէս, առանց
իմ ընդմիջումի։ Ու եթէ կ'ուրանայ
կոր «զորմիջ» գրաբար» իր բացա-
զանչութիւնը, ես այդ կ'ուրանայ կոր
կը մտնայ կոր իր թարգմանեմ, նկա-
տի առնելով միշտ իր սեզը, իր մո-
րուսը և ստուգելու անպարկ իր կենսը։
Սակէ զատ «կարկառուն» բային
կատարական խօսքը անպատճառ զեղ-
չուած ըլլալու է սա նամակին մէջ,
անոր համար որ բուն իսկ խնդրոյ ա-
ռարկաւ եղողը և Հ. Փարգեւիկի օրհնած
սխալը այդ «ԿԱՐԿԱՐԱՆ»-ն էր, Գեղ-
վապիկը՝ Հայր, զուք չէ՞ք որ ձեր
ճառագալովդ դէմքով ու բերեղի
պէս իր թուած ճանաչող գոյեցիք ինչի-
կոր «զորմիջ» գրաբար» իր բացա-
կատարական կարկառուն, կարկառ-
ցիւր, կարկառաւցի կ'ըլլայ։

Եթէ այս կարկառուն պարագան ալ
վերադի է այն ինքնութիւնն, եւ ա-
մէնք մէկ... կարկառաւ կ'ընեն։

Փայով միւս բացատրութեան, յար-
գանքով դիմելու կուտով ընդգրկախոս-
ներուս որ քակը բարձր առաջ «ն»իսկ
կը գտնի, և եթէ քովի գոր-
ծիական հոգիւն ալ բացառական է-
ղեր է, միշտ «կապել» բային խա-
թիւր համար չէ՞, որ «Ձ»ով գոր-
ծիականի տեղ «Ձ»ով բացառական
կ'ուզէ։ Այր, որուն ընդմիջում ինչի-
մարդը՝ նախապատկութիւնը՝ մասն
հատուցալու էր գալիք այդ բայը
գուշակելու համար, կարճ կապելը։

Անասիկի հակիւր պատասխան մը
որուն մէջէն կը յուսամ թէ Մասիսի
արդոյ խմբագրութիւնն ալ իր բաժինը
կը գտնէ։ Ու այս վերջինիս դատաւ-
մով, եթէ իմ ունեցած բանքերէն զերէն
եղեր սուղ, է՛ր աղէկ հակառակ ըլլալ
ընդգրկել, երբ առ տարի Յուսիսայ
Իրանի թուած էր իր էլլելու Պոյասայ
Իրանի թուած էր իր էլլելու Պոյասայ
Իրանի թուած էր իր էլլելու Պոյասայ
Իրանի թուած էր իր էլլելու Պոյասայ

Պարզ Խօսքեր ԿՅՈՒՆԻՍ ԵՐԿՈՒՇԱՔԻ

Անցած օր այս օրինակներուն մէջ
իզոյթի գրուած նամակ մը ի վեր կը
հանդէպ տեղեւոյ Պարտ. Փոխանորդին
անկարողութիւնը իբրեւ վարագէտ ե-

կեղեցական, իրաւ է թէ իզոյթները
քի մը խառնապանակ կ'երեւին առաջ-
նորական խնդիրներու մասին, բայց
վերապէս թիւթի մը երեւեցական ու
կրկական գործերը վարկու կոշ-
ուած կրօնաւոր մը քի մը աղղը-
ւութիւն ունենալու է, մասնաւոր որդ
գտնի մը, առանց որդի ի հարկէ պարզ
գործիք մը կը դառնայ առոր անոր
ձեռքը։ Մենք այս օրերս պատենաւ-
թիւն ունեցանք արժանաւատաւ աղ-
բիւր լսելու իզոյթի մէջ տեղի ունե-
ցած ամուսնական խնդրոյ մը մասնա-
մասն պատմութիւնը, և համարեցանք
որ ստուգել թոյլ երեւեցական մըն է
Տ. Դանիէլ Վ. և իր այս իրեւութեան
համար է որ ընտանեկան ցաւայի խն-
դիւր մը, զոր օրինակ, ծանր համեմա-
տութիւններ առած է մինչեւ որ վեր-
ջագիտ Պարտեւաբարը միջամտեց
գործին և ուղղութիւն մը ցոյց տը-
ւաւ։ Մերիկ այս կողմից և մերիկ այն
կողմից իրաւունք տալը բնականաբար
քայլերէն է երկու շահակից կողմերը
որոնք արտապնդելով և Փոխանորդ
վարդապետին օժանդակութեամբ վրա-
տանելով, ամէն ճիւղ կը թափեն խն-
դիր կնիւտներուն երեւեցական ու
կրկական գործերու բարեւոր անու-
թեան մէջ որոյ կարծիք մը, կրա-
րուկ ընթացք մը, վճռական կամեցո-
ղութիւն մը անհրաժեշտ են միշտ։

ՍՄԵՆՆ ՍԵՐՈՒՆԻ

ՀԱՅ-ՌՈՂԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲՈՒԹԱՄԱԿԱՆ ՄՈՐՈՒ ԲՈՒԹԱՆԻ

